İslâmın Beş Şartından Biri Namaz
Gönderen Kadir Hatipoglu - Temmuz 15 2013 12:33:53

İslâmın Beş Şartından Biri Namaz   İslâmın beş şartından ikincisi namaz kılmaktır. İnsanların ilk görevi, Allah'ın varlığına ve birliğine, Hazreti Muhammed (s.a.s.)'in peygamberliğine inanmaktır. İmandan sonra farzların en önemlisi namazdır. Beş vakit namaz, hicretten bir buçuk yıl önce Mîrac gecesinde farz kılınmıştır. Dilimize namaz diye çevrilmiş olan salât, Arapçada dua demektir. Geniş manasıyla salât kelimesi dini metinlerde "dua", "namaz", "rahmet" ve hatta "ibadet" gibi muhtelif manalarda kullanılmıştır. Fakat namaz deyince, vakit, taharet, kıyam, kıraat, rükû, secde tabirleriyle ifade edilen Müslümanlara has, muayyen zamanlarda, belli şartlar altında, bilinen şekiller ve hareketler çerçevesinde yapılan ibadeti kastederiz. Hâlbuki ibadet ve dua deyince belli şekil ve şartlarla sınırlandırılmayan, hangi dinde olursa olsun her insanın izhar edeceği tazim ve taabbüd kastedilebilir. Öyle ise "namaz" Müslümanlara has ibadettir, onun alâmet-i farikasıdır, Müslüman da giriş kapısını kelime-i şehâdetin teşkil ettiği ve en mühim hizmetini -hatta diğer hizmetlerinin makbuliyeti de buna bağlı kılınmıştır- namaz teşkil eden kulluğu yerine getirmek akdini yapmış, bu akdin şartlarına teslim olmuş kimse demektir. Bu manada salât, İslâm'ın âlem ve sembolü, İslâm dininin direği, kulun Allah'a takdim ettiği ubudiyetin en yücesidir. Namaz, farz olması haysiyetiyle, Allah'a kulluğun yegâne berat ve senedidir. Diğer ibadetlerin makbuliyeti, ihlası da buna bağlıdır. Kişi farz olan namazını eda etmedikçe, kulluğunda samimiyetten uzaktır, diğer nafile ibadetleri hedefine ulaşamaz.   وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ “Rabbine olan kulluğunu, ölüm sana gelip erişinceye kadar devam ettir.” [1] Yakîn yani ölüm gelinceye kadar   اَلَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّ&#15 85;ُونَ فِى خَلْقِ السَّمَوَات&#16 16; وَاْلاَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلاً سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ

النَّارِ
       “Onlar ki; ayakta, oturarak ve yanları üzerinde iken hep Allah’ı hatırlayıp anarlar. Göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde inceden inceye düşünürler ve şöyle derler: “Ey Rabbimiz! Sen bunların hiçbirini anlamsız ve amaçsız yaratmadın. Sen yücelikte sınırsızsın, bizi ateş azabından koru.”   Her üç halinde de yani gerek ayakta durur vaziyette, gerek oturur ve gerekse yatar vaziyette ibadetle mükellef olan [2], bir başka ifade ile buluğdan ölüme kadar ubudiyete uygun bir hayat geçirmek misyonuyla yaratılmış olan insanın bu mükellefiyetini en yüksek mertebede îfâsının vazgeçilmez şartı namazdır. Bu sebeple Hz. Peygamber: "Namaz dinin direğidir. Kim bunu ikâme ederse (ayakta tutarsa) dînini ikâme eder, kim de bunu yıkarsa dînini yıkar" buyurmuştur.   Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm),
اسْتَقِيمُوا وَلَنْ
تُحْصُوا،
وَاعْلَمُوا
أنَّ خَيْرَ
أعْمَالِكُمْ الصََّةُ،
وََ
يُحَافِظُ
عَلى
الْوُضُوءِ
إَّ مُؤمِنٌ
"İstikamet üzere olun. (Bunun sevabını) siz sayamazsınız. Şunu bilin ki, en hayırlı ameliniz namazdır. (Zâhirî ve bâtînî temizliği koruyarak) abdestli olmaya ancak mü'min riayet eder."[3]   Hadisi namazı ibadetlerin en hayırlısı olarak tavsif etmektedir.. Çünkü "ubûdiyet"e giren her çeşit kulluk tezahürü namazda toplanmıştır.   İslâm dîninde namazın tuttuğu ehemmiyetli mevkiin yerini anlamada Hz. Ömer (radıyallâhu anh)'in İslâm Devletinin devlet başkanı sıfatıyla valilerine yaptığı bir tamimine göz atabiliriz. Der ki:
مَنْ
حَفِظَهَا
وَحَافَظَ
عَلَيْهَا
حِفِظِ
دِينَهُ،
وَمَنْ
ضَيَّعَهَا
فَهُوَ لِمَا
سِوَاهَا
أضْيَعُ   "Benim nazarımda en ehemmiyetli, işiniz namazdır. Kim onu korur ve devam ettirirse dinini korumuş olur. Kimde de onu zâyi ederse onun dışındakileri daha çok zayi eder." [4]   Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâma) اي
الاعمال افضل
  “Amel(ler)in Allah’a en sevimli olanı hangisidir?” sorusuna

Peygamberimiz (a.s.), الصلوة لوقتها “Vaktinde kılınan namazdır” [5] اي العمل احب الى الله “Hangisi daha fazîletlidir ?” sorusuna ise yine الصلوة لوقتها “Vaktinde kılınan namazdır” cevabını vermiştir[6]   Taberânî'nin Evsat'ında gelen bir hadis de şöyle: "Üç şey vardır. Kim bunları muhafaza ederse o gerçek dosttur, kim zâyi ederse o da gerçek düşmandır: Namaz, oruç, cenâbet(ten temizlik)."   Yine Peygamberimiz (s.a.s.) efendimiz: وَعنْ أَبي هُرَيْرةٍ رضي اللَّه عنْهُ قَال : سمِعْتُ رسُول اللَّهِ صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّم يَقُولُ : « أَرأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْراً بِباب أَحَدِكم يغْتَسِلُ مِنْه كُلَّ يَوْمٍ خَمْس مرَّاتٍ ، هلْ يبْقى مِنْ دَرَنِهِ شَيءٌ؟» قالُوا : لا يبْقَى مِنْ درنِهِ شَيْء ، قَال : « فذلكَ مَثَلُ الصَّلَواتِ الخَمْسِ ، يمْحُو اللَّه بهِنَّ الخطَايا » Ebû Hüreyre radıyallahu anh’den rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i şöyle buyururken işittiğini söyledi: – “Ne dersiniz? Birinizin kapısının önünde bir nehir olsa da, o kimse her gün bu nehirde beş defa yıkansa, kirinden bir şey kalır mı?” Sahâbîler: – O

kimsenin kirinden hiçbir şey kalmaz, dediler. Resûl-i Ekrem: – “Beş vakit namaz işte bunun gibidir. Allah beş vakit namazla günahları silip yok eder” buyurdular.[7]   Bir başka hadiste ise
مثَلُ
الصَّلواتِ
الخَمْسِ
كمثَلِ نهْرٍ
غمْرٍ جارٍ
عَلى باب
أَحَدِكُم
يغْتَسِلُ
مِنْهُ كُلَّ
يَوْمٍ خمْسَ
مرَّاتٍ   “Beş vakit namazın benzeri, sizden birinizin kapısı önünden akıp giden ve her gün içinde beş defa yıkandığı bol sulu bir ırmak gibidir.”[8]   Namaz, kalplere Allah korkusunu yerleştirerek insanı günah işlemekten korur. Bu gerçek Kur'an-ı Kerim'de şöyle bildirilmektedir: اُتْلُ مَا
أُوحِيَ
إِلَيْكَ
مِنَ
الْكِتَابِ
وَأَقِمِ
الصَّلَاةَ
إِنَّ
الصَّلَاةَ
تَنْهَى عَنِ
الْفَحْشَاء
وَالْمُنكَر&#16
16; وَلَذِكْرُ
اللَّهِ
أَكْبَرُ
وَاللَّهُ
يَعْلَمُ مَا
تَصْنَعُونَ
  "Sana vahyolunan kitabı oku, namazı dosdoğru kıl. Gerçekten namaz, hayasızlıktan ve fenalıktan alıkoyar." [9]   Namazın günahlara keffaret olması hakkında Resulullah
الصَّلواتُ
الخَمْسُ،
والجُمُعةُ
إِلى
الجُمُعَةِ ،
كفَّارةٌ لما
بَيْنهُنَّ ،
ما لم تُغش
الكبَائِرُ
“Büyük günahlardan kaçınıldığı müddetçe, beş vakit

namaz ile iki cuma, aralarında işlenen küçük günahlara keffârettir.”[10] Bir başka hadiste ise   ما مِن امْرِيءٍ مُسْلِمٍ تحضُرُهُ صلاةٌ مَكتُوبةٌ فَيُحْسِنُ وُضُوءَهَا ، وَخُشوعَهَا ، وَرُكُوعَها ، إِلاَّ كانت كَفَّارةً لما قَبْلَهَا مِنْ الذنُوبِ ما لم تُؤْتَ كَبِيرةٌ ، وَذلكَ الدَّهْرَ كلَّهُ   “Bir müslüman, farz namazın vakti geldiğinde güzelce abdest alır, huşû içinde ve rükûunu da tam yaparak namazını kılarsa, büyük günah işlemedikçe, bu namaz önceki günahlarına keffâret olur. Bu her zaman böyledir.”[11]   Dinimizde ibadetlerin makbul olması birtakım esaslara bağlandığı gibi, büyük ve küçük günahların affı da bazı şartların yerine getirilmesine bağlıdır. Namaz için abdestin farz olduğu, abdestsiz namaz olmayacağı her Müslümanın bildiği bir gerçektir. Fakat farz olan bu abdesti alırken onun farzlarının yanında, sünnetleri, müstehapları ve birtakım edeplerine de riayet etmek gerektiğini düşünmeyen veya bunları önemsemeyenler olabilir. Şayet bunlar yerine getirilmezse, o abdest güzel bir abdest sayılmaz. Resûl-i Ekrem Efendimiz, abdesti güzel almaktan maksadının bu olduğunu hem bizzat ashabına göstererek hem bu yönde tavsiyelerde bulunarak açıklamışlardır.   Huşû, namazın gerçek namaz olmasını sağlayan şartlardan biridir. Huşûdan maksat, kişinin namaz esnasında bütün varlığı ve kalbiyle Allah’a yönelmesidir. Fakat bunun görünürdeki esası, namazın bütün rükünlerini hakkıyla yerine getirmektir. Nitekim Hz.Peygamber’in namazda sakalı ve elbisesiyle meşgul olan birini gördüğünde: “Kalbi huşû duysaydı âzaları da huşû içinde olurdu”[12] buyurmaları bu gerçeği ortaya koyar. Resûl-i Ekrem Efendimiz’in huşûdan sonra rükûdan bahsetmeleri de, namazın zâhirî ahkâmına riâyet edilmesi gereğinin delilidir. Rükû ve secde biri ötekinden ayrı düşünülemeyen iki ibadet esasıdır. Rükûu tam yapmak gerekiyorsa, secdeyi de tam yapmak gerektiği anlaşılır. Rükû ve secde, huşûun gözle görülebilen tezahürleri sayılır. Peygamberimiz bütün bunlarla   قَدْ

اَفْلَحَ
الْمُؤْمِنُ&#16
08;نَ   “Gerçekten mü’minler kurtuluşa ermiştir.
اَلَّذِينَ
هُمْ فِى
صَلاَتِهِمْ
خَاشِعُونَ Onlar, namazlarında huşû içindedirler”[13] âyetine işaret etmişlerdir.   Bir insan bütün bunlara dikkat ettiği ve büyük günahlardan uzak durduğu takdirde, namaz küçük günahlara keffâret olmaya devam eder. Büyük günahların ise bundan müstesna olduğunu, onların şartları yerine getirilen tövbe veya Allah’ın lutfu ve merhametiyle bağışlanacağını bir kere daha hatırlamalıyız.[14]   Müslüman kişi namaz kılmakla mükellef olduğu gibi, çocuklarına da namazı öğretmek zorundadır. Sevgili Peygamberimiz şöyle buyuruyor: مُرُوا
أوَْدَكُمْ
بِالصََّةِ
وَهُمْ
أبْنَاءُ
سَبْعٍ،
وَاضْرِبُوه&#16
15;مْ عَلَيْهَا
وَهُمْ
أبْنَاءُ
عَشْرٍ،
وَفَرِّقُوا
بَيْنَهُمْ
في
المَضَاجِعِ
  " Çocuklarınıza, onlar yedi yaşında iken namazı emredin. On yaşında olunca namaz(daki ihmalleri) sebebiyle onları dövün, yataklarını da ayırın."[15]   Yine buyuruyor ki Resulullah   أنَّ
رَسولُ
اللّهِ .
سُئِلَ عَنْ
ذلِكَ فقَالَ:
إذَا عَرَفَ
يَمِينَهُ
مِنْ
شِمَالِهِ
فَمُرُوهُ
بِالصََّةِ
"Çocuk sağını solundan ayırmasını bildi mi ona namazı emredin"[16]   Çocuk terbiyesi ile ilgili olarak Resûlullah'ın verdiği mühim talimatlardan biri, çocuğa namazın emredilmesiyle ilgilidir. Yukarıda kaydedilen iki hadis bu mesele üzerine ciddi prensipler vaz'etmektedir. Doğar doğmaz kulaklarına ezan ve kamet okuyup isim koymakla fiilen başlatılan çocuk terbiyesinin, sünnette gelen beyanlara göre muhtelif safhaları var. Kısaca özetleyelim: * Ta'lime (öğretmeye) başlama yaşı: Konuşmaktır. Hz.

peygamber'den gelen rivayetler, Abdulmuttalib oğullarından bir çocuk, konuşmaya başlar başlamaz, o çocuğa şu ayeti yedi sefer okutarak ezberletirdi: وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِى لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِى الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِىٌّ مِنَ الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا “Hamd, çocuk edinmeyen, mülkte ortağı olmayan, zillet ve âcizliğin gerektirdiği bir yardımcıya ihtiyacı bulunmayan Allah’a mahsustur” de ve O’nu tekbir ile yücelt.[17]   Görüldüğü üzere ilk öğretilen şey Kur'an'dan bazı âyetlerdir ve itikadla ilgilidir.   * Namaza başlama yaşı: Temyiz yaşıdır. Yukarıda, ilk hadiste yedi rakamı geçmekte ise de ikinci hadiste sağını solundan ayırma tabiri geçmektedir. bu meseleye temas eden başka hadislerde "20'ye kadar sayma" "namazı anlama", "süt dişlerini atma (dişeme)" gibi başka kıstaslar zikredilmiştir. Âlimler bütün rivayetleri değerlendirerek namazı emretme yaşının "temyiz yaşı" olduğunu, bunu rakamla tesbitin zor olduğunu, zîra her çocukta bunun değişebileceğini, bazılarının 4-5 yaşlarında bile "temyiz"e ulaşabilirken diğer bir kısmının 7-8 yaşlarında bile "temyiz"e ulaşamayacağını belirtirler.Temyizi tarifte hadisciler umumiyetle muhatap olabilmeyi, yani "çocuğun söylenenleri eksiksiz anlayıp tam olarak cevap verebilir hale gelmesi"ni esas alırlar.Âlimler derler ki: "Namaz temyiz yaşında emredildiğine göre daha önceden çocuk namazla ilgili farz, vacib, sünnet her çeşit bilgileri öğrenmelidir." Buna göre konuşmaya başladığı andan itibaren en azından namazda okuyacağı sûreler, duâlar, namazın rükünleri, vacibleri vs. ile ilgili bilgiler öğretilmiş olmalıdır.   * Namazı zorla kıldırma yaşı: On yaşıdır. Hadiste: "Yedi yaşında namazı emredin, on yaşında namaz için dövün" buyrulmuştur. Bu emir yedi yaşlarında yavaş yavaş, fazla zorlanmadan tatlılıkla alıştırılmasını irşad eder, bu yaşta dayağı tavsiye etmez. Ama on yaşına gelince namaz henüz tam benimsetilememişse icabında dövülmesi tavsiye edilmektedir. Zîra o yaşlarda dinin en mühim emri olan namaza alıştırılamazsa ondan sonra büyük zorluklar çıkabilecek, alıştırılamayabilecek demektir.   Dal küçükken eğilir ve: Müslüman evladının evleviyetle eğilmesi, alıştırılması gereken şey namazdır.   Âile reisini pek çok âyetiyle [Tahrîm 6, Zümer 15-16, Şuarâ 45] terbiyeden sorumlu tutan Kur'ân-ı Kerîm, âile ferdlerine bilhassa namazın emredilmesi üzerinde durur: وَأْمُرْ اَهْلَكَ بِالصَّلَوة&#16

16; وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لاَ نَسْئَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى "Ehline namazı emret. Kendin de ona sebat ile devam eyle. Biz senden bir rızık istemiyoruz. Seni biz rızıklandırırız"[18].   İslâm âlimleri, çocuğa dînini öğretmeden meslek öğretilmesini câiz bulmazlar. "Zîra derler, çocuğun bilahare kalbinden sökülüp atılması zor olan bozuk bir mezhep üzere yetişme ihtimali vardır."   On yaş yataklarını ayırma yaşıdır da. Münâvî, emir mutlak olması haysiyetiyle hepsi kız veya hepsi erkek de olsa o yaşta çocukların "uyudukları yatakların" ayrılması gerektiğini belirtir. Bu nebevî irşad on yaşına basan çocukların cinsî terbiyelerinin ciddî ve sistemli şekilde ele alınmasını tazammun eder. On yaşlarına mürâhık yaşı da denir. Çocukta yavaş yavaş büluğ emareleri başlar. Bu yaşa terettüp eden başka ahkâm da vardır.   2- İslâm âlimleri on yaşında dayağa izin verilmiş olmasını, çocuğun bu yaşta dayağa tahammül edebileceği ve böylece dayağın terbiyevî olabileceği gerekçesiyle îzah ederler. Aliyyü'l-Kârî, altı yaştan önce dayağın haram olduğunu belirtir. Beyhakî hazretleri "farzı ilgilendirmeyen meseleler dışında dayağın helâl olmadığı" kanaatini ifade eder. Bu bâbta gelen âyet ve hadisleri esas alan âlimler meşru olan dayağın "yaralayıcı olmayacak", "üç darbeyi geçmeyecek" ve "başa vurulmayacak" şekilde olması gerektiğinde ittifak ederler.[19]   Evet, muhterem müminler   Anne ve baba yedi yaşına giren çocuklarına namaz kılmayı öğretirse çocuklar erginlik çağına gelince namaza iyice alışmış olurlar.   Not bu vaaz: 8 cilt olarak yayımlanmış bulunan “Riyâzü’s-Sâlihîn adli eserin namaz bölümü, İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi namaz bölümünden ve DİB Müslüman Gençlere Din Bilgisi, s: 66/163 deki Namazın Önemi başlıklı yazısından faydalanılarak hazırlanmıştır.   Kadir HATİPOĞLU

  [1] Hicr 99 [2] Âl-i İmrân 191 [3] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, □□Akçağ Yayınları: 8/220. [4] Muvatta, Mevâkît: 6, (1, 6-7). [5] Buhârî, Mevâkît, 5. I, 134. [6] Buhârî, Mevâkîtü’s-Salati, 5. I, 134; Müslim, İman, 137. I,89. [7] Buhârî, Mevâkît 6 [8] Müslim, Mesâcid 284 [9] Ankebut,

29/45 [10] Müslim, Tahâret 14. Ayrıca bk. Tirmizî, Mevâkît □□46; İbni Mâce, İkâmet 79 [11] Müslim, Tahâret 7 [12] Ali el-Müttekî, Kenzü’l-ummâl, 5891 [13] Mü’minûn sûresi (23), 1-2 [14] Riyazussalihin tercümesi cilt 5 [15] Ebû Dâvud, Salât: 25, (495, 496). [16] Ebû Dâvud, Salât: 26, (497). [17] İsra, 111 [18]Tâhâ 132 [19] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, □□Akçağ Yayınları: 8/

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler